

GAZA 2009

ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ: Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ

ΝΙΚΟΛΑΣ ΒΟΥΛΕΛΗΣ

Το Μεσανατολικό, η πιο πολύπλοκη και ανθεκτική στο χρόνο σύγκρουση που μας κληρονόμησε ο 20ός αιώνας, έχει μια ιστορική μοναδικότητα: έχει χρησιμοποιηθεί για παραπλάνηση και χειραγώγηση περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη σύγκρουση.

Ακόμη και η πιο πρόσφατη τροπή της, η τραγωδία στην Γάζα, τείνει να εξαντληθεί σε μια ατελείωτη διεκδυστίδα επιχειρημάτων για το νόμιμο ή παράνομο της ισραηλινής επιχείρησης, για το δίκαιο ή άδικο της δράσης της Χαμάς, για τους όρους μιας νέας εκχειρίδας και τις προϋποθέσεις για την ανασυγκρότηση της κατεστραμμένης Λωρίδας της Γάζας.

Όλα αυτά συγκαλύπτουν την ουσία του ζητήματος και μας απομακρύνουν από το θεμελιώδες ερώτημα: σε τι συνίσταται σήμερα η διένεξη; Η απάντηση –61 χρόνια μετά την ίδρυση του Ισραήλ– είναι εύκολη, όσο και αν η λύση δεν είναι καθόλου απλή.

Το ζήτημα είναι να ιδρυθεί ένα παλαιστινιακό κράτος στη Δυτική όχθη του Ιορδάνη και στη Λωρίδα της Γάζας, με πρωτεύουσα την ανατολική Ιερουσαλήμ ή πάντως τμήμα της και να συνυπάρχει ειρηνικά με το Ισραήλ.

Οι Παλαιστίνιοι εδώ και χρόνια έχουν περιορίσει τις διεκδικήσεις τους στο 22% του εδάφους της ιστορικής Παλαιστίνης και έχουν δεχθεί –με τις συμφωνίες του Σόλο– την αποχώρηση του Ισραήλ από τα κατεχόμενα εδάφη, ενώ για τα ζητήματα

των συνόρων, των εποίκων, των προσφύγων και της Ιερουσαλήμ δεν είχαν καταλήξει ποτέ οι διαπραγματεύσεις.

Όμως οι διαδοχικές ισραηλινές κυβερνήσεις, μετά τη δολοφονία του Γιτζάκ Ράμπιν, όχι μόνον αρνήθηκαν να εφαρμόσουν τις συμφωνίες, αλλά ανακατέλαβαν εδάφη που είχαν αποδοθεί στην Παλαιστινιακή Αρχή, συνέχισαν να κατάσχουν γη και να ιδρύουν νέους οικισμούς, ενώ, μετά τη μονομερή αποχώρηση από την Γάζα, απομόνωσαν ασφυκτικά τη λωρίδα από ξηρά, θάλασσα και αέρα και την μετέτρεψαν σε ανοιχτή φυλακή για το 1,5 εκατομμύριο των κατοίκων της.

Αυτή είναι η ουσία του ζητήματος. Όμως, από την 11η Σεπτεμβρίου 2001 και μετά, το Ισραήλ κατάφερε να εμφανίσει την ίδρυση παλαιστινιακού κράτους ως κάτι τελείως διαφορετικό. Την μετέτρεψε σε σύγκρουση του Ισραήλ με την τρομοκρατία, εντάσσοντας το Ισραήλ στις δυνάμεις που πολεμούν κατά της διεθνούς τρομοκρατίας και ταυτίζοντας τους Παλαιστίνιους και τις οργανώσεις τους με την τρομοκρατία, τον “άξονα του κακού” ή την Κάιντα.

Την τακτική του Σαρόν που χαρακτήρισε τον Γιάσερ Αραφάτ ως “Παλαιστίνιο Μπιν Λάντεν”, συνέχισαν οι διάδοχοί του που δαιμονοποίησαν την Χαμάς και κατάφεραν να την εντάξουν στο παγκόσμιο τρομοκρατικό πάνθεον, εκβιάζοντας τους πάντες ώστε να μην έχουν οποιαδήποτε επαφή μαζί της...

Η διαδικασία της συστηματικής παραπλάνησης, της διαστρέβλωσης των δεδομένων και της χειραγώγησης κυβερνήσεων, κομμάτων και μέσων

ενημέρωσης από το Ισραήλ, έφτασε στο αποκορύφωμά της με την επιχείρηση στην Γάζα, την οποία η ισραηλινή κυβέρνηση ενέταξε στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας, κατά των “εξτρεμιστών”.

Με αυτή την απλουστευτική προσέγγιση, με τη μανιαϊκή λογική, το Ισραήλ περιορίζει το παλαιστινιακό ζήτημα σε μια λεπτομέρεια της “κοσμογονικής” αντιπαράθεσης ανάμεσα στις δυνάμεις του καλού και του κακού και ταυτόχρονα απομακρύνει κάθε προοπτική λύσης του ζητήματος. Το τραγικό είναι ότι σε αυτή τη σατινική και αδιέξοδη στρατηγική προσχώρησαν και οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, οι οποίες έδειξαν ξανά την ανικανότητά τους, αρκούμενες στο ρόλο του θλιβερού κομπάρσου και αποδεχόμενες την επιχειρηματολογία της ισραηλινής κυβέρνησης.

Ο πόλεμος του Ισραήλ κατά της Λωρίδας της Γάζας ήταν κυρίως πόλεμος κατά των κατοίκων της. Ανάμεσα στους στόχους του ήταν βέβαια να πλήξει και τις στρατιωτικές δυνατότητες της Χαμάς, να αναστηλώσει το γόητρο των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων μετά την αποτυχία τους στον Λίβανο, να βελτιώσει τις πιθανότητες εκλογικής νίκης της Λίβνι και του Μπαράκ και να στείλει ηχηρό μήνυμα στον Ομπάμα. Η ουσιαστική όμως στόχευση ήταν ο πληθυσμός της Λωρίδας, ο οποίος έπρεπε να “πάρει ένα μάθημα” επειδή υποστήριξε ή ανέχεται την Χαμάς. Το Ισραήλ απέτυχε και σε αυτόν τον πόλεμο γιατί οι στρατιωτικές επιτυχίες του δεν αντισταθμίζουν τις επιπτώσεις που προκάλεσαν οι βομβαρδισμοί

Ο Νικόλας Βουλέλης είναι Διευθυντής Σύνταξης του Αθηναϊκού Πρακτορείου Ειδήσεων και Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων και γράφει αναλύσεις για διεθνή ζητήματα στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία.

κατά των αμάχων. Η ισραηλινή κυβέρνηση αναγκάζεται τώρα να “προστατεύει” τους διοικητές των μονάδων που μετείχαν στις επιχειρήσεις για να μην παραπεμφθούν σε διεθνή δικαστήρια. Ταυτόχρονα, η πλήρης απαξίωση των Ηνωμένων Εθνών αναθέρμανε τις εκκλήσεις για μποϊκοτάζ και κυρώσεις κατά του Ισραήλ.

Κυρίως, όμως, πρόσφερε έστω και έμμεσα, πολιτική νομιμοποίηση στην Χαμάς, η οποία παραμένει κυρίαρχη δύναμη στην Γάζα και διεκδικεί μερίδιο στη διαχείριση της βοήθειας για την ανοικοδόμηση και σε οποιαδήποτε διευθέτηση για νέα εκκευρία. Ήδη, κάποιες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις προβληματίζονται για διάλογο με την Χαμάς

Οι σαρωτικοί όμως βομβαρδισμοί στην Γάζα συνέβαλαν στην παραπέρα υπονόμηση της αξιοπιστίας της Παλαιστινιακής Αρχής, η οποία ελέγχει τη Δυτική όχθη και προσπαθεί να φιμώσει κάθε αντίθετη φωνή –κυρίως της Χαμάς– στα εδάφη αυτά. Έτσι, το Ισραήλ ολοκληρώνει τη διαδικασία αποδυνάμωσης του Παλαιστίνιου προέδρου Μαχμούντ Αμπάς, την οποία ξεκίνησε εδώ και καιρό, αρνούμενη οποιαδήποτε παραχώρηση, πράγμα που θα αναπτέρωνε τις ελπίδες των Παλαιστινίων ότι με τις διαπραγματεύσεις σημειώνεται κάποια πρόοδος. Τώρα, μόνο ο ακραίος καταγγελτικός και φανατικός λόγος της Χαμάς μοιάζει να ανταποκρίνεται στην οργή και την απελπισία των Παλαιστινίων, που βλέπουν ότι το Ισραήλ δεν κάμπτεται παρά μόνο με τη βία.

Τέλος, η ισραηλινή επιχείρηση στην Γάζα δεν συνέβαλε στην ενίσχυση των λεγόμενων “μετριοπαθών” αραβικών καθεστώτων, τα οποία έχουν αποκαταστήσει σχέσεις με το Ισραήλ ή συνδέονται στενά με τις ΗΠΑ. Αντίθετα, διεύρυνε το χάσμα που τα χωρίζει από τους λαούς τους, που διαδήλωσαν μαζικά

υπέρ των Παλαιστινίων και βάθυνε το ρήγμα μέσα στον αραβικό κόσμο, ενισχύοντας όσους ζητούν μεγαλύτερη απομόνωση του Ισραήλ.

Το κορυφαίο πρόβλημα, λοιπόν, είναι να επανατοποθετηθεί το Παλαιστινιακό στις σωστές διαστάσεις του και να αποσυνδεθεί πλήρως από το γενικό και αόριστο “πόλεμο κατά της τρομοκρατίας”, ο οποίος βολεύει το Ισραήλ για να αποφεύγει να λύσει ένα κατ’ εξοχήν πολιτικό πρόβλημα και να καταφεύγει στην ωμή στρατιωτική βία.

Η αναζήτηση διεξόδου δεν μπορεί παρά να γίνει στη βάση ενός συμβιβασμού, το περίγραμμα του οποίου αποτελεί η πρόταση που διατύπωσαν τα αραβικά κράτη στην Βηρυτό το 2002 όσο και η Πρωτοβουλία της Γενεύης, δηλαδή αποχώρηση του Ισραήλ από τα κατεχόμενα εδάφη και λύση των ζητημάτων της Ιερουσαλήμ, των εποίκων και των προσφύγων, με διεθνείς εγγυήσεις και γενναία οικονομική βοήθεια.

Για κάτι τέτοιο χρειάζεται αποφασιστική παρέμβαση των ΗΠΑ, της μόνης δύναμης που μπορεί να επηρεάσει τις εξελίξεις στην περιοχή, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έχει ιστορικές ευθύνες. Αναμένοντας τις πρωτοβουλίες και τις κινήσεις του προέδρου Ομπάμα στην Μέση Ανατολή, οι Ευρωπαίοι πρέπει να κινηθούν δυναμικά και να διαμορφώσουν ολοκληρωμένο σχέδιο. Κάποτε θα πρέπει να καταλάβουν οι Ευρωπαίοι ηγέτες ότι η αυτοπαγίδευσή τους στους σχεδιασμούς και στις μεθοδεύσεις της εκάστοτε ισραηλινής κυβέρνησης στρέφεται ενάντια στα συμφέροντα των λαών τους, αλλά και ενάντια στην ειρήνη και την ασφάλεια στην ευρύτερη περιοχή –ιδιαίτερα, αν το αποτέλεσμα των επικείμενων εκλογών στο Ισραήλ αναδείξει ακόμη πιο σκληρές και αδιάλλακτες δυνάμεις...

Το ζήτημα με την ισραηλινή ηγεσία είναι ότι ποτέ –με ελάχιστες

εξαιρέσεις– δεν πίστεψε στην ειρηνική διευθέτηση. Οι περισσότεροι Ισραηλινοί ηγέτες είναι δέσμιοι της αντίληψης για ένα “μεγάλο Ισραήλ”, με τη διαιώνιση της στρατιωτικής κατοχής και κυριαρχίας και δεν μπορούν να καταλάβουν ότι είναι ασυμβίβαστη η κατοχή ξένης γης και η ειρήνη με τους Παλαιστίνιους.

Αλλά και στην παλαιστινιακή πλευρά τα πράγματα δεν είναι καθόλου εύκολα. Το Ισραήλ έσπερνε επί δεκαετίες τη δική του, και τώρα οι συνέπειες είναι σχεδόν ανυπέρβλητες. Η άνοδος της Χαμάς, τα τελευταία χρόνια, οφείλεται περισσότερο στο ότι αξιοποίησε την αποτελεσματικότητα της ειρηνευτικής διαδικασίας και την απογοήτευση του λαού από τη διαφθορά στελεχών της Φάταχ και της Παλαιστινιακής Αρχής, παρά στο ρηξικέλευθο πρόγραμμά της.

Το καθεστώς που επέβαλε στην Λωρίδα της Γάζας, μετά την πραξικοπηματική κατάληψη της εξουσίας και την εκδίωξη της Φάταχ το καλοκαίρι του 2007, κάθε άλλο παρά είναι δημοκρατικό ή συμβατό με την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Συνεπώς, οποιαδήποτε ουσιαστική διαπραγμάτευση για οριστική λύση του Παλαιστινιακού προϋποθέτει την αποκατάσταση της εθνικής ενότητας των Παλαιστινίων, που πρέπει να αποτυπωθεί σε ολόκληρη την κλίμακα της “Οργάνωσης για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης” και της Παλαιστινιακής Αρχής, με πλήρη αντιπροσώπευση όλων των παλαιστινιακών δυνάμεων, μέσα από διαφανείς δημοκρατικές διαδικασίες.

Πάνω από όλα, όμως, το Ισραήλ πρέπει να εγκαταλείψει την αντίληψη ότι θα δημιουργεί συνεχώς “τετελεσμένα” και ότι θα ταπεινώνει τους Παλαιστίνιους, συντρίβοντάς τους με την υπεροπλία του και επιδιώκοντας την πλήρη υποταγή τους.

Αντίστοιχα, ορισμένες παλαιστινιακές δυνάμεις πρέπει να εγκαταλείψουν οριστικά την αντίληψη για

την εξαφάνιση του Ισραήλ και την “κουλτούρα του θανάτου” που συγκαλύπτεται από τη θυσία των “μαρτύρων” και τροφοδοτείται από την απόγνωση όλων αυτών που δεν έχουν να χάσουν τίποτε πέρα από τη δυστυχία τους.

Και η παλαιστινιακή και η ισραηλινή κοινωνία χρειάζονται την κουλτούρα της ανοχής και της συνύπαρξης. Παρά τον εντυπωσιακό ρόλο των εξτρεμιστών και στις δυο πλευρές, υπάρχει ένα παρήγορο στοιχείο: ότι και στις δυο κοινωνίες

υπάρχουν οι δυνάμεις που παλεύουν για την ελευθερία, τη δημοκρατία, την ανοχή και την ειρηνική συνύπαρξη δυο ανεξάρτητων κρατών.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΡΙΣΗ*

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΓΡΙΑΝΤΩΝΗ

Αν δεν ήταν επικίνδυνο, θα ήταν απλώς κωμικό το θέαμα των πολιτικών οι οποίοι επιχειρούν να αντιμετωπίσουν την οικονομική κρίση παρουσιάζοντάς την περίπου ως φυσική καταστροφή, ενώ με τον νεοφιλελεύθερο φονταμενταλισμό τους και με τις συγκεκριμένες επιλογές τους έχουν συμβάλει σε αυτήν αποφασιστικά. Θυμίζουν τον δυστυχή πρόεδρο Χούβερ, ο οποίος, αφού επί μακρόν αρνιόταν σθεναρά την ύπαρξη της κρίσης, ακολούθως βύθισε την Αμερική και τον κόσμο ακόμα πιο βαθιά στην ύφεση ως το 1933, οπότε η νέα ηγεσία άλλαξε δραστικά γραμμή πλεύσης.

Όσοι δεν πιστεύουν ότι οι οικονομικές κρίσεις στα καπιταλιστικά καθεστώτα είναι φυσικά φαινόμενα, όσοι δεν πιστεύουν γενικότερα ότι η οικονομία είναι ένα αυτόνομο πεδίο, υπεράνω πολιτικής και ιδεολογίας, αναζητούν στην πρόσφατη ιστορία την αλληλουχία των πολιτικών επιλογών και των οικονομικών συμπεριφορών που οδήγησαν τα πράγματα ως εδώ. Το ζητούμενο δεν είναι να δαιμονοποιηθούν άνθρωποι, φορείς ή κοινωνικές ομάδες, αλλά να εντοπιστούν κατά το δυνατόν οι εστίες παραγωγής της κρίσης και οι μηχανισμοί διάδοσης και διεύρυνσης της ύφεσης:

Η Χριστίνα Αγριαντώνη διδάσκει σύγχρονη ιστορία στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Το κείμενο βασίζεται σε εισήγηση που παρουσιάστηκε στην ημερίδα της ΑΡ.ΣΗ για την παγκόσμια κρίση (16.12.2008).

χωρίς κάτι τέτοιο, δεν μπορεί να γίνει σοβαρή συζήτηση περί θεραπείας.

Μιλώντας για τη σημερινή κρίση, η αναφορά στο 1929 είναι αναπόφευκτη, μιας και ο κόσμος δεν είχε γνωρίσει έκτοτε και μέχρι σήμερα άλλη κρίση τέτοιας έντασης και εμβέλειας. Και τότε όπως και τώρα, η κρίση προκύπτει από ένα συνδυασμό μακροπρόθεσμων τάσεων του συστήματος και συγκυριακών φαινομένων. Η χρηματιστηριακή φρενίτιδα του 1929, η «φούσκα» των «τοξικών» τραπεζικών προϊόντων σήμερα, είναι μόνον ο αφρός, το συγκυριακό στοιχείο, που έρχεται να οξύνει και να αποκαλύψει, ή να επισπεύσει, τάσεις που ενυπάρχουν στο σύστημα.

Σ' αυτό το επίπεδο, το μακροσκοπικό, ο σημαντικότερος παράγοντας παραγωγής κρίσεων στο καπιταλιστικό σύστημα είναι η παραγωγή, αναπαραγωγή και διεύρυνση των ανισοτήτων. Είναι μια εγγενής τάση του συστήματος, που βρίσκεται πίσω από αυτό που λέγεται συνήθως κρίση υπερπαραγωγής, και που σημαίνει ότι οι παραγωγικές δυνατότητες του –που προκύπτουν κυρίως από την αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας– αυξάνονται πολύ πιο γρήγορα από τις δυνατότητες απορρόφησης των παραγόμενων αγαθών από τα ευρύτερα κοινωνικά στρώματα, δηλαδή πιο γρήγορα από την αύξηση της αμοιβής της εργασίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η «υπερπαραγωγή» εκδηλώθηκε στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ήταν δηλα-

δή μια υπερπροσφορά δανείων (από τον υπερσυγκεντρωμένο πλούτο των τραπεζών), που αναζητούσαν πιεστικά ακόμη και αφερέγγυους δανειολήπτες, αλλά σύντομα φάνηκε ότι το πρόβλημα υπήρχε και στη λεγόμενη «πραγματική» οικονομία (τον Νοέμβριο του 2008 αναγνωρίστηκε επισήμως ότι τα προβλήματα της αμερικανικής οικονομίας είχαν εμφανιστεί τουλάχιστον ένα χρόνο πριν).

Στη δεκαετία του 1920 στην Αμερική, μεταξύ 1919 και 1929, η παραγωγικότητα της εργασίας (απόδοση ανά εργαζόμενο στις μεταποιητικές βιομηχανίες) αυξήθηκε κατά 43%, αλλά οι μισθοί έμειναν περίπου σταθεροί. Το 1929, πάντα στην Αμερική, το 5% του πληθυσμού με τα υψηλότερα εισοδήματα διέθετε το 30% του συνόλου των εισοδημάτων. Στις μέρες μας η παραγωγικότητα της εργασίας, με τις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής και της επικοινωνίας, έχει αυξηθεί θεαματικά, ενώ οι πολιτικές της λιτότητας από τη δεκαετία του 1980 συγκράτησαν τους μισθούς, είναι δε κοινό μυστικό ότι οι ανισότητες έχουν διευρυνθεί σε επίπεδα χωρίς προηγούμενο, τόσο σε παγκόσμια κλίμακα όσο και στο εσωτερικό των κρατών του αναπτυγμένου κόσμου. Το ποσοστό του συνολικού εισοδήματος των ΗΠΑ που αναλογεί στο πλουσιότερο 5% του πληθυσμού ανέβηκε από 16% το 1980 σε 22% το 2005. Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, μεταξύ